

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย
Development of a Structural Equation Model for a Circular Economy System
to Promote Sustainable Community-Based Tourism in Western Thailand

¹พิมพ์ชนก มุลมิตร์ ²พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ³ปฏิพัทธ์ ตันมิ่ง

¹Pimchanok Mulmit, ²Pitak Siriwong, and ³Patipat Tunming

^{1, 2}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1, 2}Faculty of Management Science, Silpakorn University, Thailand

³สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

³School of Management, Mae Fah Luang University, Thailand

Email: neopimm@gmail.com¹, siriwong_p@su.ac.th², patipat.tunming@gmail.com³

Received June 17, 2024; Revised July 22, 2024; Accepted August 15, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย และ 2) พัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหัวอ่าว จ.นครปฐม ชุมชนห้วยสะพานสามัคคี จ.กาญจนบุรี ชุมชนบ้านรางพลับ จ.ราชบุรี ชุมชนแหลมผักเบี้ย จ.เพชรบุรี ชุมชนละ 100 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน ด้วยแบบสอบถาม โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรม AMOS ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ (1) การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน (2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (3) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์โมเดลการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้ดัชนีความสอดคล้องของโมเดลดังนี้ Chi-Square = 128.315; df = 118 ; Relative χ^2 = 1.087; p-value = 0.243; GFI = .972; NFI = 0.980;

TLI = 0.997; CFI = 0.998; RMSEA = 0.015; RMR = 0.005 ตัวแปรการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนร่วมส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ร้อยละ 94.8 ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: โมเดลสมการโครงสร้าง; ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน; ภูมิภาคตะวันตก; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to 1) analyze the circular economy components to promote sustainable community-based tourism in Western Thailand and 2) develop a structural equation model of the circular economy system to promote sustainable community-based tourism in Western Thailand. Data were collected through questionnaires from 400 tourism stakeholders in 4 communities: Ban Hua Ao (Nakhon Pathom), Huai Saphan Samakkhi (Kanchanaburi), Ban Rang Phlap (Ratchaburi), and Laem Phak Bia (Phetchaburi), with 100 respondents per community selected through multi-stage sampling. Data were analyzed using confirmatory factor analysis and structural equation modeling with AMOS software. The research findings revealed that:

1. The confirmatory factor analysis of the development of the circular economy system to promote sustainable community-based tourism identified 3 components: (1) community resilience, (2) community-based tourism, and (3) circular economy system, respectively.

2. The analysis of the model for developing a circular economy system to promote sustainable community-based tourism in western Thailand yielded goodness of fit statistics as follows: Chi-Square = 128.315; df = 118; Relative χ^2 = 1.087; p-value = 0.243; GFI = 0.972; NFI = 0.980; TLI = 0.997; CFI = 0.998; RMSEA = 0.015; RMR = 0.005. These variables collectively explained 94.8% of the variance in promoting sustainable community-based tourism. Therefore, community-based tourism significantly influenced the promotion of sustainable community-based tourism at the 0.001 level, mediated through the circular economy system and community resilience.

Keywords: Structural equation model; Circular economy; Community-based tourism; Sustainable tourism promotion; Western Thailand

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเผชิญกับผลกระทบรุนแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับตัวและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Hussain & Haley, 2022) ตามวิสัยทัศน์ One Planet โดยมีด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการฟื้นฟูการท่องเที่ยว และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว (World Tourism Organization, 2020; Xu et al., 2022) สำหรับประเทศไทยได้มีการปรับตัว ฟื้นฟู เปลี่ยนแปลงตามกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวโลกตามหลัก BCG ที่เน้นเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; Global Sustainable Tourism Council, 2019) และมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เมืองรอง โดยมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการบริหารทรัพยากรที่มีจำกัดให้คุ้มค่า วิถีชีวิตชุมชนทั้งด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมง ที่สามารถสอดแทรกแนวคิดความยั่งยืน และแนวเศรษฐกิจหมุนเวียนลงในกิจกรรมท่องเที่ยว ดังที่ Tu (2020) ระบุว่าลักษณะของภูมิภาคและความต้องการของนักท่องเที่ยวควรเป็นพื้นฐานสำคัญในการประเมินความเป็นไปได้ของการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวกลับมาใช้ใหม่ และปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากลักษณะภูมิภาคตะวันตกและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคัลล์เตอร์ พบว่าจังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี และราชบุรี รวมถึงจังหวัดเพชรบุรีเป็น 1 ใน 19 คัลล์เตอร์เมืองรอง ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นโดยใช้หลักบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามแนวทางระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบุญมีแล็บ, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาชุมชนท่องเที่ยวที่ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่นในแต่ละจังหวัด ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม มีความโดดเด่นทางด้านเกษตรอินทรีย์ เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพ กินอาหารเป็นยา มุ่งพัฒนาองค์ความรู้การใช้พืชในการเป็นยาสมุนไพรดูแลสุขภาพ (พิมพ์ชนก มูลมิตร และพิทักษ์ศิริวงศ์, 2565) 2) ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและเรียนรู้ป่าชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2563) 3) ชุมชนบ้านรางพลับ จังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนจัดการขยะที่เป็นต้นแบบความยั่งยืน และเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว แบบ Zero waste 4) ชุมชนแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี ชุมชนท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีประมงท้องถิ่นและจัดตั้งร้านอาหารชุมชนศูนย์กลางการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

ทว่าจากศักยภาพของชุมชนและการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนยังพบว่ามีช่องว่างในการพัฒนาเพราะนักท่องเที่ยวกระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในแต่ละจังหวัด ทำให้ความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ของชุมชนไม่ได้ถูกนำเสนอ อีกทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งเน้นให้ชุมชนนำทรัพยากรภายในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว บางครั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจะเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (จิรพันธ์ นาคสมทรง, 2563; มานิตย สิงหนทองชัย, 2565; วัฒนจักรชัย เวชชนินนาท และคณะ, 2565) อีกทั้งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีเพียงการศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนปรับใช้เพียงกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอย การนำวัสดุเหลือใช้มาเป็นของที่ระลึกทางการท่องเที่ยว เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) แต่ยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบสำคัญของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างครอบคลุมที่นำมาพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ข้อค้นพบจากการวิจัยจะทำให้สามารถสร้างขีดความสามารถของชุมชนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นแนวทางการในการพัฒนากลยุทธ์และนโยบายของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรื้อปรับพื้นที่ของชุมชน

2. ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนส่งผลต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน
3. การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิจัยครั้งนี้ได้สืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนดังนี้

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy: CE) เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำและหมุนเวียนใหม่ให้ได้มากที่สุด โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การรักษาและเสริมทุนธรรมชาติ เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเพิ่มการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนและพลังงานทดแทน 2) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รักษาและสร้างคุณค่าทรัพยากรในระบบให้หมุนเวียนนานที่สุด และ 3) การลดการปล่อยของเสียออกจากระบบให้น้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายของเศรษฐกิจหมุนเวียนคือการใช้ทรัพยากรใหม่ให้น้อยที่สุด รักษาคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด ลดของเสีย และนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ในกระบวนการผลิต เพื่อรับมือกับการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต (Rodríguez et al., 2020; Larsson, 2018) โดยมีเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้ดังนี้ (สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ, 2560; แสงระวี สานใจวงศ์, 2565) 1) การคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking) 2) การสร้างสรรค์นวัตกรรม (innovation) 3) การดูแลรับผิดชอบ (stewardship) 4) ความร่วมมือ (collaboration) 5) คุณค่าและประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร (Value Optimize) 6) ความโปร่งใส (Transparency) การสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ 7) การนำกลับมาใช้ใหม่และลดของเสียในห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว 8) การส่งเสริมการจัดการอาหารที่ยั่งยืน จัดซื้อวัตถุดิบปลอดสารพิษ ลดและจัดการเศษอาหาร 9) การเพิ่มความสามารถในการหมุนเวียนที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Reuse and Recycle) การใช้งานผลิตภัณฑ์เต็มวงจร (Reuse, Refurbish, Sharing) การแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ที่ไม่ลดทอนคุณภาพและมูลค่าของวัตถุดิบเป็นการออกแบบให้วัตถุดิบนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้อย่างไม่รู้จักจบ (Recycle, Upcycle) และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero-Waste)

จากเกณฑ์มาตรฐานเศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยจะสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การรักษาสีงแวดล้อม และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน ให้เกิดการพัฒนารท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทาง จัดการ และเป็นเจ้าของมีบทบาทในการจัดการดูแลเพื่อสร้างการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นกลยุทธในการขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตคนในชุมชน (da Conceição Walkowsk et al., 2019) นอกจากนี้ยังส่งเสริมพลังชุมชน ปลูกฝังความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพันของคนในชุมชน (De Lourdes, 2023) และยังคำนึงถึงความยุติธรรมทางสังคมในการกระจายผลประโยชน์และรายได้อย่างเท่าเทียมเพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการการท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในทุกมิติ (Giampiccoli & Saayman, 2018) ซึ่งเป็นไปตามหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหลักการดังกล่าวสามารถสรุปภายใต้องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 องค์ประกอบ คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559; Giampiccoli & Mtapuri, 2021) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายให้เกิดการจัดการที่เป็นระบบ

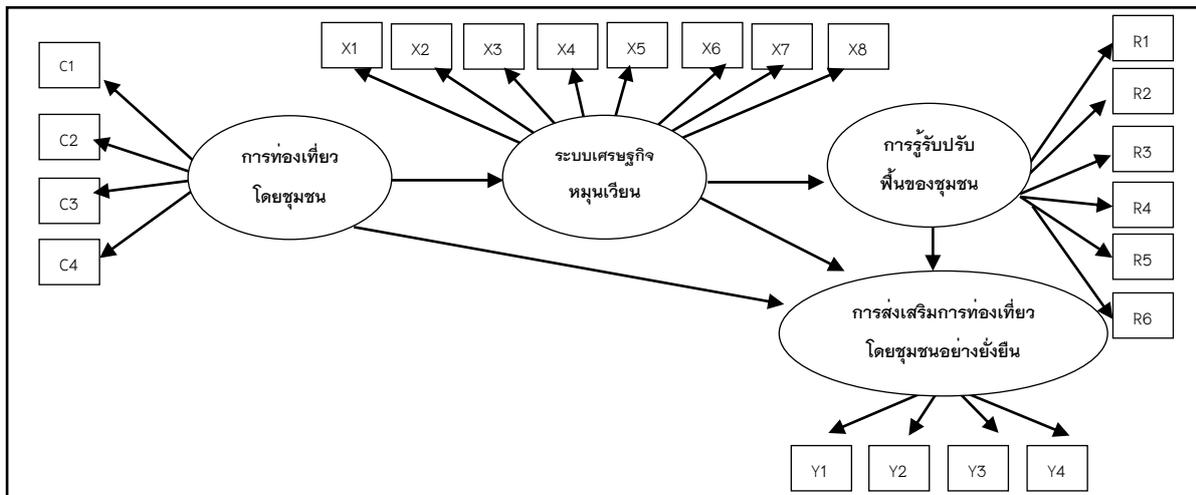
การรู้รับปรับพื้นของชุมชน (Community Resilience) การรู้รับปรับพื้นของชุมชนเป็นความสามารถของชุมชนในการเตรียมพร้อม รับมือ ควบคุมทรัพยากรเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงหลังวิกฤติเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเพื่อความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการปรับตัวหลังวิกฤติ พร้อมทั้งสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างโอกาสเองได้หากโดนตัดขาดจากความช่วยเหลือภายนอกได้ (Matarrita-Cascante et al., 2022; Rippon et al., 2021; Tan, 2021) สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถนำคุณลักษณะของการรู้รับปรับพื้นของชุมชนไปประยุกต์ใช้โดยพิจารณาร่วมกับปัจจัยในชุมชนทางด้าน 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ 3) สาธารณูปโภค 4) ทุนมนุษย์ องค์การชุมชน 5) ความต้องการทางการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนสามารถพร้อมรับ ปรับตัว และเปลี่ยนแปลงการจัดการการท่องเที่ยวในภาวะวิกฤติได้ (Yang et al., 2021) ที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนในท้องถิ่น ดังที่ Holladay (2018) ได้กล่าวว่าแนวคิดการรู้รับปรับพื้นของชุมชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความยั่งยืน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (Tariq, 2021)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คนในชุมชนจะสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างมากจากทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ ดังนั้นการรับรู้ของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวทางด้านบวกจะกลายเป็นปัจจัยหลักในการวางแผนและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ยั่งยืนในด้านต่อไปนี้ (Lee & Jan, 2019) 1) ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ 2) ความยั่งยืนด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 4) ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ดังนั้นการส่งเสริมพลังชุมชนท้องถิ่นในฐานะหัวใจสำคัญของกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเป็นเจ้าของกิจการของชุมชนเป็นเกณฑ์หลักสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากมีศักยภาพให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในท้องถิ่น (Boley et al., 2014; Moayerian et al., 2022)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การรู้รับปรับพื้นของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1) ตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม (C1) การจัดการ (C2) องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน (C3) การเรียนรู้ (C4) 2) ตัวแปรแฝงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน มีตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ การคิดเชิงระบบ (x1) นวัตกรรม (x2) การดูแลรับผิดชอบ (x3) ความร่วมมือ (x4) คุณค่าที่เหมาะสม (x5) ความโปร่งใส (x6) การลดการใช้ทรัพยากร (x7) การเพิ่มความสามารถในการหมุนเวียนที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Reuse Recycle and Upcycle) (x8) 3) ตัวแปรแฝงการรู้รับปรับพื้นของชุมชน มีตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ ด้านสังคม (R1) เศรษฐกิจ (R2) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (R3) ทุนชุมชน (R4) องค์กร (R5) ความต้องการท่องเที่ยว (R6) 4) ตัวแปรแฝงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Y1) ยั่งยืนด้านสังคมและวัฒนธรรม (Y2) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Y3) ด้านคุณภาพชีวิต (Y4)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในภูมิภาคตะวันตก 4 จังหวัด คือ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี และเพชรบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในภูมิภาคตะวันตก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนในชุมชน 1) ชุมชนบ้านหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม 2) ชุมชนห้วยสะพานสามัคคี จังหวัดกาญจนบุรี 3) ชุมชนบ้านรางพลับ จังหวัดราชบุรี 4) ชุมชนแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากได้จำนวนประชากรที่ไม่ทราบค่าแน่นอน ดังนั้นจึงใช้เกณฑ์ของ Schumacker & Lomax (2016) และ Boomsma (1982) ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างไม่น้อยกว่า 400 คน และตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้จากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, 1983) จึงจะถือว่าตัวอย่างมีความเพียงพอสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้ 1) การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มสมาชิกชุมชนเป้าหมาย จากจังหวัดนครปฐม จำนวน 100 คน จังหวัดราชบุรี 100 คน จังหวัดกาญจนบุรี 100 คน จังหวัดเพชรบุรี 100 คน 2) การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เนื่องจากมีข้อมูลเป้าหมายและคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันและมีเกณฑ์การตัดเข้า ดังนี้ 1) มีความรู้ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวคิดระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียน ไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) มีอายุระหว่าง 20 – 60 ปี 3) เป็นผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน ผู้ประกอบการในชุมชน เป็นสมาชิกและมีบทบาทในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เป็นผู้มีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่

เครื่องมือ คือ แบบสอบถามการวิจัยเรื่องการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ที่ 0.88 และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ที่ 0.99

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปร คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มีค่าการกระจายตัวของข้อมูลไม่เกิน 0.8 ค่าสัมบูรณ์ความเบ้ (Skewness) ไม่เกิน 1.0 และค่าสัมบูรณ์ของความโด่ง (Kurtosis) ไม่เกิน 1.5 (Schumacker & Lomax, 2016) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor: CFA) และการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงเส้นโยงระหว่างตัวแปร (Path Analysis) ด้วยโปรแกรม AMOS และพิจารณาค่าความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝง

ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 1) การท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งแต่ละตัวแปรสามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ที่กำหนด และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่ 1 ให้เป็นไปตามเกณฑ์พิจารณา ดังนี้ 1) ค่าไคสแควร์ หรือค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (Relative χ^2) มีค่าน้อยกว่า 2 2) ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน ได้แก่ ดัชนี GFI, NFI, TLI, และ CFI มีค่ามากกว่า .95 3) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าได้แก่ ดัชนี RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า .05 ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องไม่เป็นไปตามเกณฑ์ได้ทำการปรับค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน ทำซ้ำจนกว่าค่าดัชนีสอดคล้องจะเป็นไปตามเกณฑ์ (Schumacker and Lomax, 2016; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2557; Hair et al., 2019) ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในโมเดลการวิจัยต้องมีค่าน้อยกว่าค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Composite Reliability: CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ที่เป็นค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของของตัวแปรแฝงที่อธิบายตัวแปรสังเกตได้โดยค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Composite Reliability: CR) ควรค่ามากกว่า 0.70 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ควรค่ามากกว่า 0.50 (Hair et al., 2019)

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of fit measure) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงเส้นโยงระหว่างตัวแปร (Path Analysis) โดยพิจารณา 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit) ของโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางที่พัฒนาขึ้นต้องผ่านเกณฑ์ 2) ขนาดของค่าพารามิเตอร์ของเส้นทางทุกเส้นทางต้องมีค่าแตกต่างจากศูนย์ 3) ทิศทางของค่าพารามิเตอร์ของเส้นทางทุกเส้นควรมีทิศทางเป็นไปตามกรอบที่พัฒนาขึ้น และทำการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างเพื่อทดสอบความกลมกลืนของโมเดลและทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ Relative χ^2 มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า .05 และดัชนี GFI, NFI, TLI, และ CFI มีค่ามากกว่า .95 นอกจากนี้วิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (Path Coefficient: β) ซึ่งควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.10 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การทดสอบสมมติฐาน (Path Coefficients and Significance Levels) (Schumacker and Lomax, 2016; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2557; Hair et al., 2019)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. วิเคราะห์องค์ประกอบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรด้วยสถิติพื้นฐานพบว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าการกระจายตัวของข้อมูลไม่เกิน 0.8 ค่าสัมบูรณ์ของความเบ้ (Skewness) ไม่เกิน 1.00 และค่าสัมบูรณ์ของ

ความโด่ง(Kurtosis) มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่าข้อมูลจากตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ด้วย Bartlett's test พบว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และเมื่อทดสอบความเหมาะสมของตัวแปรที่จะนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้วยวิธีการของ Kaiser-Meyer-Olkin พบว่าในภาพรวมได้ค่า MSA เท่ากับ .959 และรายตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง .912 - .972 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 (Hair et al., 2019) ดังนั้นสรุปได้ว่าตัวแปรที่ศึกษาดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (x1-x8) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (C1-C4) การรู้รับปรับพื้นของชุมชน (R1-R6) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (Y1-Y4)

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	C1	C2	C3	C4	R1	R2	R3	R4	R5	R6	Y1	Y2	Y3	Y4
X1	.969a																					
X2	-.130	.912a																				
X3	-.225	-.076	.951a																			
X4	-.090	.033	-.098	.971a																		
X5	.022	-.034	-.111	-.130	.941a																	
X6	-.061	.098	.054	-.170	-.440	.940a																
X7	-.099	-.158	-.084	-.004	-.264	-.003	.954a															
X8	.047	.016	-.212	-.037	.118	-.156	-.195	.953a														
C1	-.059	.051	-.211	.119	-.009	-.096	-.033	.019	.971a													
C2	-.121	-.182	.112	-.092	-.005	-.040	.091	-.108	-.099	.956a												
C3	.044	-.087	.065	-.024	-.099	.088	.106	-.168	-.223	.959a												
C4	.110	.090	-.060	.098	.011	.010	-.188	-.052	-.093	-.196	-.172	.959a										
R1	-.026	-.077	-.001	-.072	.112	-.227	-.024	-.104	-.084	.041	-.087	-.126	.969a									
R2	-.007	.059	-.193	-.093	-.130	.024	-.014	.101	.015	-.069	-.043	-.111	-.244	.959a								
R3	-.048	-.152	.014	-.044	.071	-.119	.035	-.055	-.110	-.111	.052	.150	.108	-.316	.956a							
R4	-.056	.064	-.017	.008	-.039	-.015	-.057	.142	-.007	-.026	-.183	-.048	-.039	-.125	-.122	.972a						
R5	-.009	.054	.084	-.159	.044	.000	-.126	-.045	-.064	.034	.035	-.096	-.052	.087	-.155	-.298	.967a					
R6	-.076	.101	.038	-.048	.114	-.039	-.174	.034	.047	-.085	.043	-.051	.022	.013	-.092	-.053	-.015	.961a				
Y1	-.104	.050	.011	.115	-.105	-.018	.116	.018	.020	-.122	-.028	-.081	.033	-.077	-.023	-.045	-.091	-.307	.966a			
Y2	.069	-.077	-.101	-.093	-.126	.080	.100	.022	.035	.062	-.112	-.091	-.144	.109	-.072	-.034	-.102	-.199	-.121	.959a		
Y3	-.027	-.016	.038	.049	-.044	-.022	-.011	-.067	.018	-.124	-.118	.141	-.018	.005	.066	-.030	-.103	-.036	-.002	-.249	.965a	
Y4	-.195	-.038	.080	-.101	-.033	.121	-.044	-.091	-.046	.175	.000	-.211	-.071	-.091	-.058	.051	-.116	-.132	-.133	.020	-.139	.964a

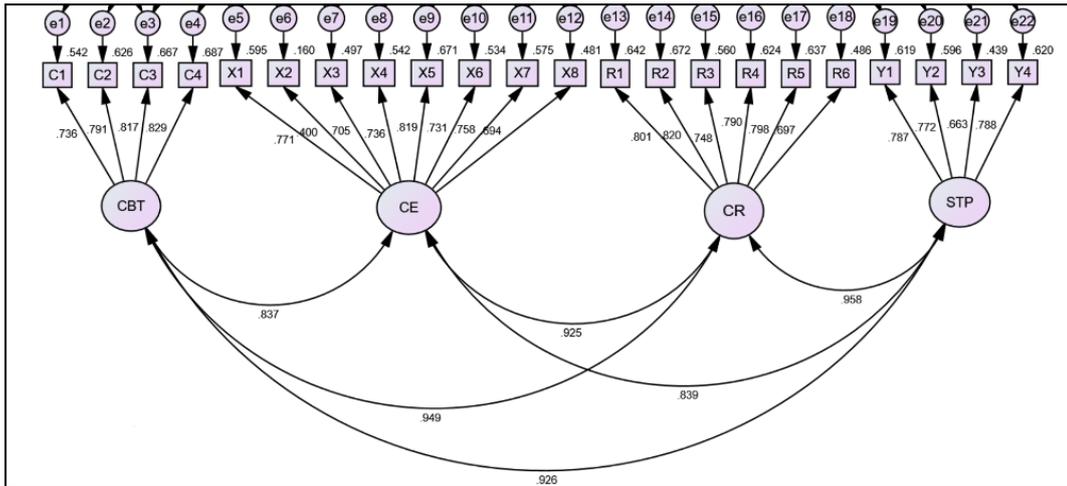
Bartlett's test= 6212.212 Sig= .000, KMO= .959, MSA Between .912 to .972

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดตัวแปรแฝง 4 ตัว ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – based Tourism: CBT) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy: CE) การรู้รับปรับพื้นของชุมชน (Community Resilience: CR) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Promotion: STP) ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ความตรงเชิงจำแนกและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE: x1-x8) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT: C1-C4) การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR:R1-R6) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (ST:Y1-Y4)

ตัวแปร	CBT				CE				CR				STP				r ²	
	Beta	b	S.E.	C.R.	Beta	b	S.E.	C.R.	Beta	b	S.E.	C.R.	Beta	b	S.E.	C.R.		
C1	.736*	.782*	.047	16.732	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.542	
C2	.791*	.876*	.048	18.417	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.626	
C3	.817*	.955*	.049	19.42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.667	
C4	.829	1.000*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.687	
X1	-	-	-	-	.771*	.767*	.049	15.616	-	-	-	-	-	-	-	-	.595	
X2	-	-	-	-	.400*	.326*	.040	8.092	-	-	-	-	-	-	-	-	.160	
X3	-	-	-	-	.705*	.756*	.049	15.384	-	-	-	-	-	-	-	-	.497	
X4	-	-	-	-	.736*	.785*	.048	16.216	-	-	-	-	-	-	-	-	.542	
X5	-	-	-	-	.819	1.000*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.671	
X6	-	-	-	-	.731*	.849*	.045	18.879	-	-	-	-	-	-	-	-	.534	
X7	-	-	-	-	.758*	.779*	.046	16.876	-	-	-	-	-	-	-	-	.575	
X8	-	-	-	-	.694*	.661*	.050	13.104	-	-	-	-	-	-	-	-	.481	
R1	-	-	-	-	-	-	-	-	.801*	.900*	.059	15.345	-	-	-	-	.642	
R2	-	-	-	-	-	-	-	-	.820*	.976*	.053	18.518	-	-	-	-	.672	
R3	-	-	-	-	-	-	-	-	.748	1.000*	-	-	-	-	-	-	.560	
R4	-	-	-	-	-	-	-	-	.790*	.963*	.059	16.358	-	-	-	-	.624	
R5	-	-	-	-	-	-	-	-	.798*	.940*	.057	16.501	-	-	-	-	.637	
R6	-	-	-	-	-	-	-	-	.697*	.768*	.052	14.825	-	-	-	-	.486	
Y1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.787	1.000*	-	-	.619	
Y2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.772*	.886*	.053	16.728	.596	
Y3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.663*	.785*	.056	13.953	.439	
Y4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.788*	.809*	.047	17.108	.620	
	ตัวแปรแฝง				การท่องเที่ยวชุมชน (CBT)				ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE)				การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR)				CR	AVE
การท่องเที่ยวชุมชน (CBT)					1.00												.872	.631
ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE)					.837***				1.00								.889	.507
การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR)					.949 ***				.925***				1.00				.901	.603
การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (STP)					.926***				.839 ***				.958 ***				.840	.569

Chi-Square = 160.592 ; df = 139 ; Relative $\chi^2 = 1.155$; p-value = 0.102 ; GFI = .965; NFI = .975; TLI = .994; CFI = .996; RMSEA = .020; RMR = .005

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT: C1-C4) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE: X1-X8) การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR:R1-R6) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (STP:Y1-Y4) ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยโปรแกรม AMOS ได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล ดังนี้ $Chi-Square = 160.592$; $df = 139$; $Relative\chi^2 = 1.155$; $p-value = 0.102$; $GFI = .965$; $NFI = .975$; $TLI = .994$; $CFI = .996$; $RMSEA = .020$; $RMR = .005$ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ relative Chi-Square มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ ดัชนี GFI, AGFI, NFI, TLI และ CFI มีค่ามากกว่า 0.95 (Schumacker & Lomax, 2016; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2557) จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยที่การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR) มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE) นอกจากนี้จากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE) การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR) และการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (STP) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงระหว่างกันพบว่าทุกตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ มีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง .837 - .958 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1) ตัวแปรแฝงที่สัมพันธ์ต่อกันสูงสุด คือ การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR) กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (STP) มีความสัมพันธ์เท่ากับ .958 2) ตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) กับการรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR) มีความสัมพันธ์เท่ากับ .949 3) ตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (STP) มีความสัมพันธ์เท่ากับ .926 4) ตัวแปรแฝงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE) กับการรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน (CR) มีความสัมพันธ์เท่ากับ .925 5) ตัวแปรแฝงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE) กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (STP) มี

ความสัมพันธ์เท่ากับ .839 6) ตัวแปรแฝงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE) กับการท่องเที่ยวชุมชน (CBT) มีความสัมพันธ์เท่ากับ .839

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (CR) มีค่าสูงสุดเท่ากับ .901 และค่าต่ำสุดเท่ากับ .840 ซึ่งค่าที่ได้มีค่ามากกว่า 0.70 ส่วนค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (AVE) มีค่าสูงสุดเท่ากับ .631 และค่าต่ำสุดเท่ากับ .507 ซึ่งค่าที่ได้มากกว่า 0.500 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรแฝงการวิจัยมีความตรงเชิงจำแนกซึ่งเหมาะสมต่อการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

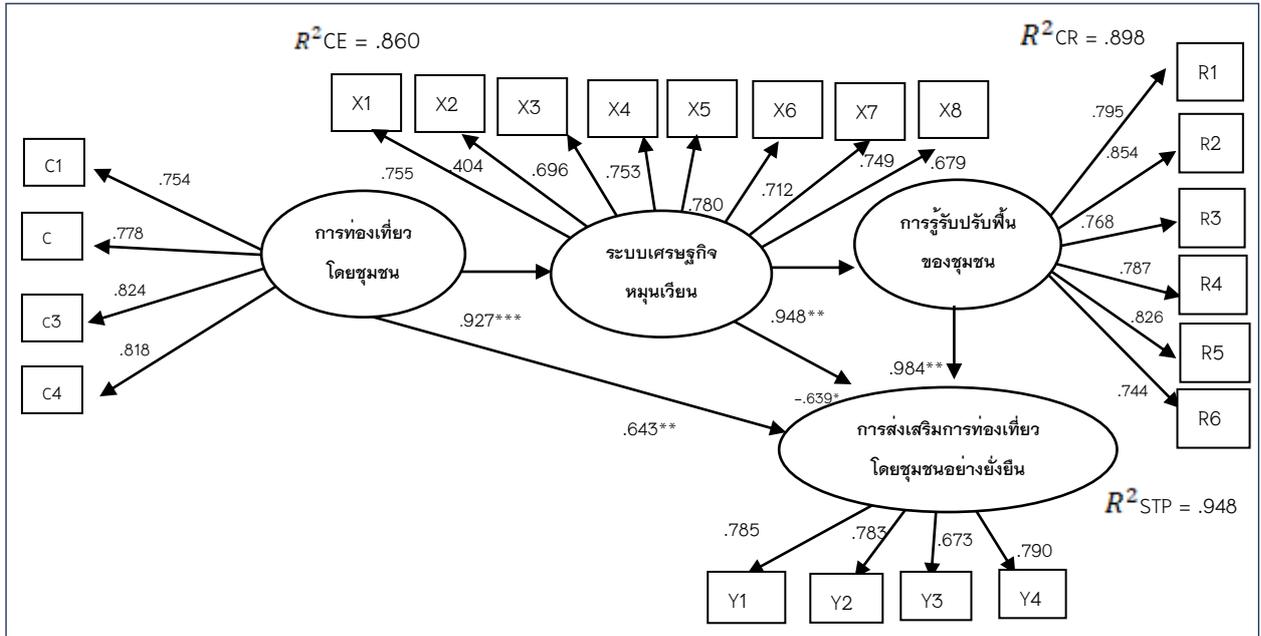
ผลการวิเคราะห์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามสมมติฐาน พร้อมทั้งเสนอค่าองค์ประกอบของโมเดล ค่าสถิติที่แสดงค่าขนาดอิทธิพลและความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามสมมติฐาน พร้อมทั้งเสนอค่าองค์ประกอบของโมเดลค่าสถิติที่แสดงค่าขนาดอิทธิพลและความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ตัวแปรตาม	ระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียน (CE)			การรับรู้ปรับเปลี่ยนของ ชุมชน (CR)			การส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนอย่างยั่งยืน (STP)			
	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	
ตัวแปรสาเหตุ										
การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT)	.927***	.927	-	.879	-	.879	.915	.643	.272	
ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE)	-	-	-	.948***	.948	-	.293	-.639*	.932	
การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน (CR)	-	-	-	-	-	-	.984***	.984	-	
ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)		.860			.898			.948		

(Chi-Square = 128.315; df = 118; Relative χ^2 = 1.087; p-value = 0.243; GFI = .972; NFI = 0.980; TLI = 0.997; CFI = 0.998; RMSEA = 0.015; RMR = 0.005)

หมายเหตุ: ***p ≤ .001, *p ≤ .05, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลทางรวม

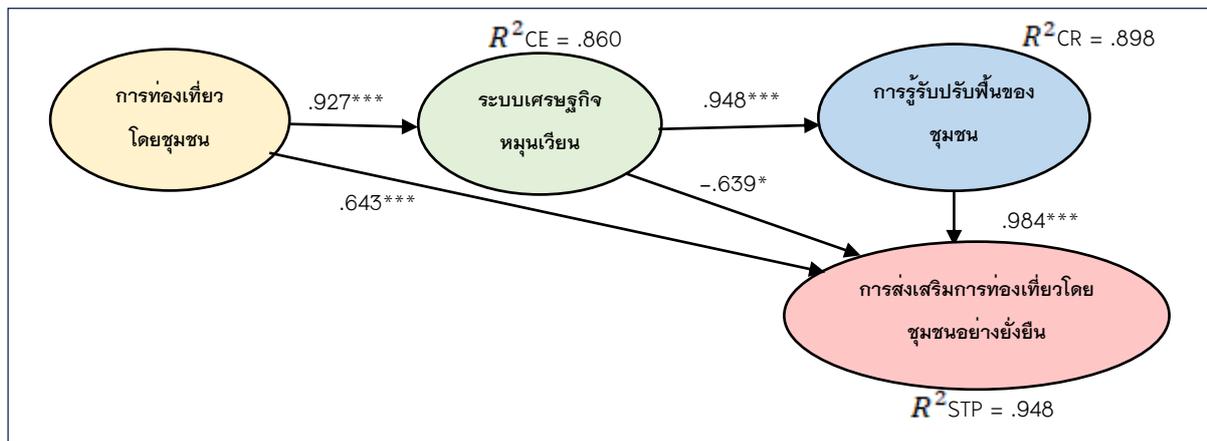
ภาพที่ 3 โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์โมเดลการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ด้วยโปรแกรม AMOS ได้ดัชนีความสอดคล้องของโมเดลดังนี้ Chi-Square = 128.315 ; df = 118 ; Relative χ^2 = 1.087 ; p-value = 0.243 ; GFI = .972; NFI = 0.980; TLI = 0.997; CFI = 0.998; RMSEA = 0.015; RMR = 0.005 โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ relative Chi-Square มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ ดัชนีGFI, AGFI NFI, TLI และ CFI มีค่ามากกว่า 0.95 (Schumacker & Lomax, 2016; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2557) จึงสรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่พัฒนาขึ้น ดังนั้นปัจจัยหลักที่ทำให้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน โดยมีสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลหรือสามารถอธิบายความแปรปรวนต่อระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (R²) ได้ร้อยละ 86 2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนส่งผลหรือสามารถรวมอธิบายความแปรปรวนต่อการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน (R²) ร้อยละ 89.8 3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนร่วมส่งผลหรือรวมอธิบายความแปรปรวนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (R²) ร้อยละ 94.8

นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีอิทธิพลเท่ากับ .984 รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .915 และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน โดยมีอิทธิพลเท่ากับ .932 ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน โดยมีอิทธิพลเท่ากับ .915

ดังนั้นตัวแปรการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนสูงสุด รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตามลำดับ จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากภาพสามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 2) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนส่งผลต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านการรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 4) การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ตามลำดับ คือ 1) การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน 2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน จากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงระหว่างกันพบว่าทุกตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ มีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง .837 - .958 กล่าวได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 3 ตัว โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นแนวทางกลยุทธ์สำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการเป็นเจ้าของในชุมชนท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวของชุมชน (Rippon et al., 2021; Tan, 2021) และบูรณาการหลักการของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยคำนึงถึงความยั่งยืนในมิติต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Awan and Sroufe (2022), and Gabor et al. (2023) ได้เสนอว่าการส่งเสริมหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนในการท่องเที่ยว นั้นเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว การสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการสื่อสารผลการดำเนินการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยส่งผ่านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Axhami et al. (2023) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแนวปฏิบัติในการใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมุ่งหลักการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากร ลดภาวะเรือนกระจก ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหลักเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ดังนั้นการเสริมสร้างทักษะการรู้รับปรับพื้นที่ของชุมชนด้วยหลักการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะเป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Barros et al. (2021) พบว่าระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการที่ยั่งยืนส่งผลดีต่อทั้งธุรกิจ สร้างชุมชนที่ยั่งยืน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบในการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย CE-SCBTP Model ดังแผนภาพ

ภาพที่ 5 CE-SCBTP Model

CE-SCBTP Model มีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบหลัก 1) Community – based tourism (CBT): การท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) Community resilience: การรับรู้ปรับเปลี่ยนของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ชุมชนสามารถรับรู้ปรับเปลี่ยน 3) Sustainable CBT Practices:แนวปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน องค์ประกอบย่อย 1) Enabling Conditions : สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยด้านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 2) Effective Resource Management: การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ3) Community Capacity Building: การสร้างขีดความสามารถของชุมชนผ่านการแบ่งปันความรู้ การฝึกอบรม และการพัฒนาทักษะ 4) Stakeholder Collaboration Resilience:

ความร่วมมือในการรื้อปรับพื้นที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย **ผลประโยชน์ที่ได้รับ** 1) Economic Benefits: ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คือ การเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถนำมาสู่ชุมชนท้องถิ่น เช่น การสร้างงาน การสร้างรายได้ และการลดความยากจน 2) Social, Cultural and Quality of life Benefits: ผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิต

สรุป

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย เป็นการศึกษาตัวแปรระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตัวแปรการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตัวแปรการรื้อปรับพื้นที่ของชุมชน และตัวแปรการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อหาองค์ประกอบเชิงยืนยันในการพัฒนาโมเดลที่บูรณาการองค์ประกอบในด้านดังกล่าวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (CE-SCBTP) ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1) Community – based tourism (CBT): การท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) Community resilience: การรื้อปรับพื้นที่ของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ชุมชนสามารถรื้อปรับพื้นที่ 3) Sustainable CBT Practices: แนวปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 4) Enabling CE Conditions หมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ 5) Stakeholder Collaboration Resilience แสดงถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน 6) Effective Resource Management การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 7) Community Resilience แสดงถึงการรื้อปรับและความสามารถในการปรับตัวของชุมชนเพื่อรับมือกับความท้าทายต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าองค์ประกอบด้านระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความสัมพันธ์กับการรื้อปรับพื้นที่ของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการสร้างขีดความสามารถของชุมชน (Community Capacity Building) เพื่อให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน ผ่านแนวปฏิบัติที่ดี (Sustainable CBT Practices)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรนำการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่มีองค์ประกอบหลักที่ทำให้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจ

ชุมชนเวียน และการรู้รับปรับพื้นของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางการในการพัฒนากลยุทธ์ Circular Canvas Business Model for Sustainable Community Based Tourism และนโยบายของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชนเวียน การรู้รับปรับพื้นของชุมชนร่วมส่งผลหรือร่วมอธิบายความแปรปรวนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ ร้อยละ 94.8 ดังนั้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย มีปัจจัยหลักที่ทำให้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชนเวียน และการรู้รับปรับพื้นของชุมชน

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นดังนี้

- 1) การศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักเศรษฐกิจชุมชนเวียน
- 2) การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้รับปรับพื้นของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักเศรษฐกิจชุมชนเวียน
- 3) ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนเวียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *คู่มือสำหรับอบรมชุมชนท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *เล่าเรื่องเมืองไทยในวิถีชุมชน*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบุญมีแล้ป. (2565). *เผยผลวิจัยชี้ “3 แนวทางส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรอง” จาก Mobility data หนุนยุทธศาสตร์เที่ยวไทยเติบโตยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.sdperspectives.com/next-gen/17483-dtac-mobility-data/>
- จิรนนท์ นาคสมทรง. (2563). *เศรษฐกิจชุมชนเวียนหนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและบทบาทของการบัญชี*. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(3), 157–172.
- พิมพ์ชนก มุลมิตร และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2565). *ความสามารถเผชิญปัญหาและการปรับตัวสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนหลังสถานการณ์โควิด-19 ของชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 17(59), 64–74.

- พูลพงษ์ สุขสว่าง. (2557). หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (Princess of Naradhiwas University Journal)*, 6(2), 136-145. สืบค้นจาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/53852>
- มานิตย์ สิงห์ทองชัย. (2565). ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 1(4), 43-55. สืบค้นจาก <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JAIS/article/view/1230>
- วัฒน์จิรัชย์ เวชชนินนาท, อัจฉริยา สุริยา, ชารีณัฐ วุฒิเบญจรัศมี และ โศภิตา บุญจำนง. (2565). การดำเนินงานและการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(3), 273-282. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/256228>
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2563). *หนองโรง: วิถีชีวิต วิถีชุมชน วิถีคนหนองโรง*. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://web.codi.or.th/20200203-10617/>
- สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ. (2560). *มาตรฐานเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)*. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2565, จาก <https://intelligence.masci.or.th>
- แสงระวี สานใจวงศ์. (2565). ความเจริญของงาม: การสนทนาอย่างจริงจังเกี่ยวกับความยั่งยืน. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 18(1), 112-122. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JEM/article/view/256202>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานয়กรัฐมนตรี.
- Awan, U., & Sroufe, R. (2022). Sustainability in the circular economy: Insights and dynamics of designing circular business models. *Applied Sciences*, 12(3), 1521. <https://doi.org/10.3390/app12031521>
- Axhami, M., Ndou, V., Milo, V., & Scorrano, P. (2023). Creating value via the circular economy: Practices in the tourism sector. *Administrative Sciences*, 13(7), 166. <https://doi.org/10.3390/admsci13070166>
- Barros, M. V., Salvador, R., do Prado, G. F., de Francisco, A. C., & Piekarski, C. M. (2021). Circular economy as a driver to sustainable businesses. *Cleaner Environmental Systems*, 2, 100006. <https://doi.org/10.1016/j.cesys.2020.100006>
- Boley, B. B., McGehee, N. G., Perdue, R. R., & Long, P. (2014). Empowerment and resident attitudes toward tourism: Strengthening the theoretical foundation through a Weberian lens. *Annals of Tourism Research*, 49, 33-50. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2014.08.005>
- Boomsma, A. (1982). *The robustness of LISREL against small sample sizes in factor analysis models*. Amsterdam: North-Holland Publ. Co.

- da Conceição Walkowski, M., dos Santos Pires, P., & Tricárico, L. T. (2019). Community-based tourism initiatives and their contribution to sustainable local development. *Journal of Sustainable Tourism and Entrepreneurship*, 1(1), 55–67. <https://doi.org/10.35912/joste.v1i1.203>
- de Lurdes Calisto, M., & Sarkar, S. (2023). Intrapreneurial behavior and in-role job performance across organizational ecosystems in tourism and hospitality. *International Journal of Tourism Research*, 25(2), 236–248. <https://doi.org/10.1002/jtr.2563>
- Gabor, M. R., Panait, M., Bacoş, I. B., Naghi, L. E., & Oltean, F. D. (2023). Circular tourism economy in European union between competitiveness, risk and sustainability. *Environmental Technology & Innovation*, 32, 103407. <https://doi.org/10.1016/j.eti.2023.103407>
- Giampiccoli, A., & Saayman, M. (2018). Community-based tourism development model and community participation. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(4), 1–27. Retrieve from https://www.ajhtl.com/uploads/7/1/6/3/7163688/article_16_vol_7_4__2018.pdf
- Giampiccoli, A., & Mtapuri, O. (2021). From conventional to alternative tourism: Rebalancing tourism towards a community-based tourism approach in Hanoi, Vietnam. *Social Sciences*, 10(5), 176. <https://doi.org/10.3390/socsci10050176>
- Global Sustainable Tourism Council. (2019). *GSTC destination criteria version 2.0 with performance indicators and SDGs*. Retrieve February 12, 2022, from <https://www.gstcouncil.org/wpcontent/uploads/GSTCDestination-Criteria-v2.0.pdf>
- Hair, J. F., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Black, W. C. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). England: Pearson Prentice.
- Holladay, P. J. (2018). Destination resilience and sustainable tourism development. *Tourism Review International*, 22(3–4), 251–261. <https://doi.org/10.3727/154427218X15369305779029>
- Hoelter, J. W. (1983). The Analysis of Covariance Structures: Goodness-of-fit Indices. *Sociological Methods and Research*, 11(3), 325–344.
- Hussain, A., & Haley, M. (2022). Regenerative tourism model: challenges of adapting concepts from natural science to tourism industry. *Journal of Sustainability and Resilience*, 2(1), 4. Retrieve from <https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=jsr>
- Larsson, M. (2018). *Circular business models: Developing a sustainable future*. Springer Nature Switzerland AG: Springer
- Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management*, 70, 368–380. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.003>

- Matarrita-Cascante, D., Trejos, B., Qin, H., Joo, D., & Debner, S. (2022). Conceptualizing community resilience: Revisiting conceptual distinctions. In *Community Development for Times of Crisis* (pp. 34–55). Routledge.
- Moayerian, N., McGehee, N. G., & Stephenson Jr, M. O. (2022). Community cultural development: Exploring the connections between collective art making, capacity building and sustainable community-based tourism. *Annals of Tourism Research*, *93*, 103355.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103355>
- Rippon, S., Bagnall, A. M., Gamsu, M., South, J., Trigwell, J., Southby, K., ... & Woodward, J. (2021). Towards transformative resilience: Community, neighbourhood and system responses during the COVID-19 pandemic. *Cities & Health*, *5*(sup1), S41–S44.
- Rodríguez, C., Florido, C., & Jacob, M. (2020). Circular economy contributions to the tourism sector: A critical literature review. *Sustainability*, *12*(11), 4338.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modeling* (4th ed.). New York: Routledge.
- Sinha, E. (2022). Circular economy—A way forward to sustainable development: Identifying conceptual overlaps and contingency factors at the microlevel. *Sustainable Development*, *30*(4), 771–783.
<https://doi.org/10.1002/sd.2263>
- Tan, S. B. (2021). Measuring community resilience: A critical analysis of a policy-oriented indicator tool. *Environmental and Sustainability Indicators*, 100142. <https://doi.org/10.1016/j.indic.2021.100142>
- Tariq, H. (2021). Measuring community disaster resilience at local levels: An adaptable resilience framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 102358.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102358>
- Tu, H. M. (2020). The attractiveness of adaptive heritage reuse: A theoretical framework. *Sustainability*, *12*(6), 2372. <https://doi.org/10.3390/su12062372>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2020, June 12). *The one planet vision for a responsible recovery of the tourism sector*. Retrieved May 18, 2024, from <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/one-planet-vision-responsible-recovery-of-the-tourism-sector.pdf>
- Xu, A., Wang, C., Tang, D., & Ye, W. (2022). Tourism circular economy: Identification and measurement of tourism industry ecologization. *Ecological Indicators*, *144*, (109476).
<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.109476>
- Yang, E., Kim, J., Pennington-Gray, L., & Ash, K. (2021). Does tourism matter in measuring community resilience?. *Annals of Tourism Research*, *89*, 103222. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103222>